

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Deres ref: Vår ref: 2012/52903-8 Arkivkode: 008 Dato: 21.05.2012

Høringssvar - Forslag om midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet

Det vises til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets brev av 29. mars 2012 hvor forslag til ovennevnte lov sendes ut på høring. Høringsfristen er 21. mai 2012.

Departementet har bedt høringsinstansene forelegge høringsbrevet for underliggende etater. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har i tråd med dette forelagt høringsbrevet for de fem regionskontorene i Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat).

Uttalelser fra fire regionskontorer følger vedlagt. Region Midt-Norge har valgt å ikke uttale seg.

Innledning:

Formålet med forslaget opplyses å være å sikre at barn i Norge som er født av surrogatmor i utlandet, får etablert juridiske bånd til én eller begge av sine omsorgspersoner der barnets far er død eller partene har flyttet fra hverandre.

Lovforslaget reiser eller berører flere prinsipielt viktige spørsmål på områder hvor det parallelt pågår et omfattende lovarbeid.

Den midlertidige loven innebærer at det innføres særskilte regler for noen barn på bakgrunn av deres tilblivelsesmåte. Andre barn som etter vår erfaring vil kunne ha samme behov for etablering av juridisk tilknytning til begge sine omsorgspersoner i de situasjoner forslaget gjelder, og som i antall gjelder en større gruppe barn, omfattes ikke. Som eksempel kan nevnes tilfeller der farskap ikke er fastsatt eller barnet aldri har bodd sammen med biologisk far, og mors ektefelle har vært barnets omsorgsperson fra første leveår.

Etter vårt syn bør det heller enn å foreslå et nytt lovgrunnlag for overføring av morskap, foreslås endringer i gjeldende adopsjonslov slik at det kan gjennomføres adopsjon med rettsvirkning som en stebarnsadopsjon etter dødsfall og separasjon/skilsmisse i alle saker der dette vil være til barnets beste. Det vises til NOU 2009:5 pkt. 11.9.6 og pkt. 11.9.8, hvor utvalget går inn for at stebarnsadopsjon skal kunne innvilges i de tilfellene der adopsjon vil være til gagn for barnet. Det vises også til vårt høringssvar til NOU 2009:5 hvor vi støtter utvalgets forslag om mulighet for stebarnsadopsjon etter

dødsfall og separasjon/skilsmiss. En slik løsning vil innebære at alle barn i de situasjoner forslaget gjelder, som har et reelt behov for juridisk tilknytning til begge sine omsorgsforeldre, kan sikres dette uavhengig av deres tilblivelsesmåte. Lovteknisk fremstår dette som en bedre måte å regulere disse tilfellene på. Adopsjonsinstituttet er godt etablert i norsk og internasjonal rett, og adopsjonsmyndighetene har grundig erfaring med de vurderinger og avveininger som skal gjøres. En slik løsning vil dessuten være praktisk og vil kunne iverksettes raskt da det kun vil være behov for mindre endringer i allerede eksisterende retningslinjer, rutiner, skjemaer m.m. Etter vårt syn bør øvrige regler i adopsjonsloven gjelde i disse tilfellene, herunder at det må foreligge samtykke fra forelder med del i foreldreansvaret.

Bufdir ser flere betenkeligheter med lovforslaget.

Etter vårt syn bør det holdes fast ved at morskap ikke skal kunne overføres på annen måte enn ved adopsjon. Det vises til NOU 2009:5 hvor utvalget legger til grunn at stebarnsadoptsjon vil være egnet for norske par som får barn ved assistert befruktning i utlandet på en måte som ikke er tillatt i Norge fordi «grundigheten som ligger i en formell adopsjonsbehandling, tjener barnets interesser».

Slik forslaget fremstår for oss, innebærer loven et særskilt grunnlag for overføring av foreldreskap og dermed anerkjennelse fra norske myndigheter om at morskap skal kunne overføres på annen måte enn ved adopsjon.

Spørsmålet om det etter norsk rett skal åpnes for å overføre morskap på annen måte enn ved adopsjon, bør etter vårt syn utredes grundig.

Av hensyn til sammenhengen i regelverket bør reglene som skal gjelde for barn født ved surrogati ses i sammenheng med hvilke former for assistert befruktning som tilbys i Norge og hvilke avtaler i forbindelse med assistert befruktning som er bindende i Norge. Det vises til at reglene i barneloven om etablering av medmorskap ikke gjelder når den assisterte befruktningen har skjedd med anonym sæddonor i utlandet. Ved assistert befruktning i Norge er sædgivers identitet kjent ut fra det hensyn at barnet ved fylte 18 år skal kunne gjøre seg kjent med sitt biologiske opphav. At samme vilkår skulle gjelde også ved assistert befruktning i utlandet, fremgikk ikke av det fremlagte lovforslaget, men ble tatt inn i loven under stortingsbehandlingen.

Ulike sider ved surrogati reiser mange etiske spørsmål i tillegg til utfordringer knyttet til ulike internasjonale konvensjoner Norge er bundet av. Spesielt nevnes grensen mot kjøp og salg av barn og hensynet til barnets rett til å gjøres seg kjent med biologisk opphav.

Det har blitt stilt spørsmål ved rekkevidden av medvirkningsansvaret etter bioteknologiloven § 7-5 ved surrogati i utlandet, og dette bør etter vårt syn avklares før departementet foreslår en lov som hjemler overføring av morskap på grunnlag av avtaleinngåelse som kan vise seg å være straffbar i Norge. Det vises til prinsipputtalelse fra Justisdepartementets lovavdeling av 18. juni 2010.

Merknader til det fremlagte lovforslaget:

Det går ikke klart frem om overføring av morskap etter lovforslaget er adopsjon eller ikke, jf. høringsbrevet pkt. 6 hvor det fremgår at loven innebærer at det gjøres unntak fra adopsjonsloven. Det bør gå tydelig frem av lovteksten hvorvidt overføring av morskap etter denne loven er en form for adopsjon.

Til § 1:

Etter Bufdirs syn bør «overføring av foreldreskap» brukes i lovteksten i stedet for «etablering av foreldreskap» fordi barnet etter norsk rett allerede har to juridiske foreldre, far og surrogatmor.

Ordlyden i § 1 tilsier at denne særskilte måten å få overført foreldreskap på, gjelder for denne gruppen barn i alle tilfeller hvor etablering av foreldreskap ikke kan skje etter barneloven eller adopsjonsloven og lovens vilkår for øvrig er oppfylt. Det bør etter Bufdirs syn fremgå klart av selve lovteksten at loven er begrenset til å gjelde overføring av foreldreskap etter skilsmisse/samlivsbrudd og dødsfall.

Til § 2:

Første ledd:

Bufdir synes det er problematisk at en avtale som ikke er bindende etter norsk rett, skal kunne legges til grunn for overføring av morskap etter norsk rett. Videre synes Bufdir det er problematisk at en avtale som etter norsk rett ikke er bindende mellom dem som inngikk avtalen og surrogatmor, skal kunne legges til grunn som bindende mellom far og den han inngikk avtalen sammen med.

Adgangen til å benytte seg av surrogati i utlandet reguleres av den enkelte stats nasjonale regelverk. Det bør derfor settes som vilkår at det er inngått en bindende surrogatavtale i det landet surrogatarrangementet ble gjennomført. Dette sikrer at barnet ikke er stjålet, og kan til en viss grad sikre at den aktuelle kvinnen ikke har blitt tvunget eller utnyttet til å gjennomføre svangerskapet. Vilkåret bør fremgå av lovteksten.

Etter ordlyden stilles det ikke krav om tidligere ekteskap eller partnerskap med barnets far for å kunne søke om å få overført foreldreskapet for barnet, jf. «Den som...». I merknadene til § 1 presiseres det at tidligere ektefelle eller partner kan få overført foreldreskapet for barnet etter loven, og at det samme skal gjelde for tidligere samboer.

Det bør presiseres i selve lovteksten at det er tidligere ektefelle, partner eller samboer som kan få overført foreldreskapet for barnet etter loven. Hva som skal til for at det har vært et samliv som gir grunnlag for å søke om overføring av foreldreskapet, bør gå klart frem.

Når det gjelder overføring av foreldreskap til tidligere samboer, stiller Bufdir seg undrende til at barnet kan få etablert juridisk tilknytning til fars samboer etter samlivsbrudd når dette ikke er mulig under samlivet.

Det åpnes adgang for at søknad om foreldreskap kan innvilges selv om barnets far ikke samtykker dersom det kan dokumenteres et felles ønske om å oppfostre barnet, enten ved kontrakt eller avgjørelse fra offentlig myndighet. Det fremgår ikke av forslaget om reglene også skal gjelde i de tilfeller hvor den som inngikk avtale med surrogatmor sammen med barnets far ut fra et felles ønske om å oppfostre barnet, ikke ønsker å få foreldreskapet overført til seg. Problemstillingen kan være aktuell etter samlivsbrudd. Ut fra formålet med lovforslaget, bør reglene i så fall gjelde uansett hvem av partene som ikke ønsker å medvirke til at foreldreskapet blir overført. Det vises til den løsningen som er valgt i saker om søknad om medmorskap, jf. *Forskrift om fastsetjing av medmorskap* § 4 annet ledd. Barnets far bør derfor også kunne søke om at den han inngikk surrogatavtalen sammen med ut fra et felles ønske om å oppfostre barnet, får foreldreskapet overført fra surrogatmor.

Det fremgår av merknadene til § 2 at loven er begrenset til å gjelde i de tilfeller den juridiske forelder er død eller der partene har flyttet fra hverandre. Denne begrensningen bør fremgå klart av lovteksten. Bufdir foreslår derfor at «selv om» endres til «når».

Annet ledd:

Etter Bufdirs syn bør det fremgå av selve lovteksten at det er en rettsvirkning av overføring av morskapet etter disse særlige reglene at rettsforholdet til surrogatmor faller bort. Tilsvarende lovtekst som er valgt ved overføring av foreldreskap ved adopsjon, jf. adopsjonsloven § 13 1. ledd annen setning foreslås.

Det fremgår av høringsbrevet at søker får foreldreansvaret for barnet fra vedtakstidspunktet. Ut fra reglene i barneloven om frihet til å velge at kun den ene av foreldrene skal ha foreldreansvar etter samlivsbrudd, bør departementet vurdere om det bør være avtalefrihet også i disse tilfellene. Det bør fremgå av lovteksten eller merknader til bestemmelsen om overføring av foreldreskapet har den rettsvirkning at foreldreansvaret blir felles.

Det bør presiseres om reglene om mekling ved samlivsbrudd skal gjelde i disse tilfellene.

Tredje ledd:

Det bør fremgå av merknader til bestemmelsen om det er tilstrekkelig at barnets far og søker i fellesskap har inngått avtale med surrogatmor eller om det i tillegg kreves konkret dokumentert at far og søker ved avtaleinngåelsen med surrogatmor hadde et felles ønske om å oppfostre barnet sammen. Ordlyden peker i retning av at det kreves noe mer enn en felles avtale med surrogatmor. Det bør i tilfelle presiseres mer konkret hva som kreves for å kunne legge til grunn at partene hadde et felles ønske om å oppfostre barnet sammen.

Femte ledd:

Det fremgår av merknadene til bestemmelsen at adopsjonsloven § 2 «til gagn for barnet» gjelder, men at barnets tilknytning og dets behov for juridisk tilhørighet i all hovedsak vil bli avgjørende. Det fremstår som uklart hva som blir igjen av den skjønnsmessige vurderingen som ligger i «til gagn for barnet». Hvilken betydning det for eksempel skal ha om det faktisk er en foreldre-barn-tilknytning mellom søker og barnet, fremstår som uklart. I tillegg, når det skal vurderes hva som er til gagn for barnet, bør det klargjøres om visse anmerkninger på politiattesten eventuelt må vurderes som adopsjonshindrende på samme måte som de samme anmerkningene kan utelukke enkelte søkere fra å kunne ha en jobb eller verv som innebærer ansvar for barn. Det samme gjelder vektleggingen av at surrogatmor uten del i foreldreansvaret uttaler seg negativt til søknaden.

Retningslinjer for skjønnsutøvelsen i disse sakene bør utarbeides av departementet, og foreligge på det tidspunkt loven trer i kraft.

Det bør videre fremgå av retningslinjer til loven hvilken betydning adopsjonsloven § 18 skal ha i disse sakene.

Det er ikke gjort unntak fra adopsjonsloven § 12 i lovforslaget. Bufdir etterlyser derfor forslag til hvordan opplysninger om barnas biologiske opphav og tilblivelsesmåte er tenkt registrert og bevart.

Til § 3:

Første ledd:

Det fremgår ikke av ordlyden fra på hvilket tidspunkt barnet må ha oppholdt seg i Norge. I utkast til forskrift om anerkjennelse av utenlandske farskap er kravet at barnet er i Norge på det tidspunktet forskriften trer i kraft. Som Bufdir har uttalt i høringsuttalelsen til forskriften, mener vi at det bør fremgå av ordlyden at det ikke er nok at barnet midlertidig oppholder seg i Norge, men at det skal

anses bosatt i Norge. I alle fall bør både kravet til barnets tilknytning til Norge og fra på hvilket tidspunkt barnet må ha hatt slik tilknytning, formuleres likt i loven og forskriften.

Tredje ledd:

Bufdir støtter departementets forslag om at det er Bufetat som bør behandle disse søknadene dersom lovforslaget blir vedtatt. Vi mener imidlertid at ansvaret bør legges til en region siden den midlertidige loven vil gjelde svært få saker.

Bufdir vil påpeke at utredning av saken, inkludert utarbeidelse av sosialrapport eventuelt mot en av partenes vilje, kan bli utfordrende og ressurskrevende. Denne utfordringen vil i disse sakene komme i tillegg til de utfordringene etaten allerede har erfart ved behandling av søknad om stebarnsadopsjon av barn født av surrogatmor i utlandet.

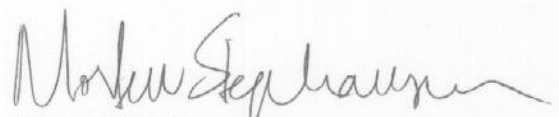
Det bør også fremgå av retningslinjer for saksbehandlingen hvilke søknadskjemaer som skal benyttes og hvilke vedlegg som kreves til søknaden.

Til § 4:

I likhet med forslag til midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap foreslår departementet at loven trer i kraft straks. Departementet har foreslått at nevnte forskrift skal gjelde i ett år, mens loven foreslås opphevet 1. januar 2015. Som uttalt i høringsuttalelsen til nevnte forskrift, er det Bufdirs syn, ut fra hensynet til de aktuelle barna, at loven bør gjelde inntil nye lovbestemmelser trer i kraft. Uansett bør loven og forskrift oppheves samtidig av hensyn til likebehandling og forutberegnelighet. Bufdir er enig at det bør settes en søknadsfrist for etablering av foreldreskap etter loven. Tilsvarende søknadsfrist bør settes for søknad om anerkjennelse av utenlandske farskap etter nevnte forskrift.

Med hilsen

Kjersti Morvik
fung. avdelingsdirektør

Morten Stephansen
avdelingsdirektør

Vedlegg

Kopi til:
Regionskontorene i Bufetat

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Postboks 8113 Dep
0032 Oslo

Bufdir	ARKIV	008
26 APR 2012		
SAKS-DOKNR		
12/52903-J		

Deres ref:

Vår ref: 2012/53006-3

Arkivkode: 008

Dato: 26.04.2012

Oversendelsesbrev - Høringssvar fra Bufetat region nord

Vedlagt oversendes region nord sitt høringssvar til sak 2012/53006 : *Forslag om midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet.*

Høringssvaret sendes pr e-post i tillegg til at underskrevet originaldokument sendes pr post.

Med hilsen

Tove Dahle
Rådgiver

Barne-, ungdoms- og familieetaten
Region nord

Saksbehandler:
Tove Lisbeth Dahle

Betongveien 2
9509 Alta
Telefon: 46 61 55 00
Telefaks: 78 44 55 44

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Postboks 8113 Dep
0032 Oslo

Deres ref: Vår ref: 2012/53006-2 Arkivkode: 008 Dato: 19.04.2012

Høring - Forslag om midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet

Bufetat, region nord,- avdeling familievern og adopsjon har gjennomgått Høringsbrev av 30.03.2012 vedrørende etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet.

Forslaget inneholder en midlertidig lov gjeldende fra 01.01.14 fram til 01.01.15 med forslag om en særskilt måte å etablere foreldreskap på og vil gjelde for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet etter bestemte vilkår. Etter barneloven regnes kvinnen som har født barnet som barnets mor. Lovforslaget sikter mot å møte de utfordringer som er oppstått ved at nærmeste omsorgspersoner til barn født av surrogatmor i utlandet ikke er barnets juridiske foreldre etter norsk rett og hvor barnets omsorgspersoner er flyttet fra hverandre eller den ene juridiske forelderen er død. Det innebærer at enkelte bestemmelser i gjeldende adopsjonslov midlertidig settes til side, men er i hovedsak lagt opp etter gjeldende rett i barneloven og adopsjonsloven.

Etablering av foreldreskap etter forslaget har den konsekvens at rettsforholdet kun til surrogatmor opphører.

Et hovedvilkår for å komme inn under loven er at søker sammen med barnets far har inngått en avtale med surrogatmor, og at den utenlandske dommen, administrative avgjørelsen eller kontrakten dokumenterer et felles ønske om å oppfostre barnet.

Lovforslaget er forankret i hensynet til barnets beste og barns behov for rettslig tilknytning til sine omsorgspersoner (sosiale foreldre). Den utenlandske dommen, administrative avgjørelsen eller kontrakten som dokumenterer et felles ønske om å oppfostre barnet, kan tre i stedet for et samtykke fra barnets far til etablering av foreldreskap.

Forslaget gir adgang til å etablere foreldreskap for fars ektefelle eller partner etter at far er død eller etter skilsmisse eller samlivsbrudd. Dette innebærer at det gjøres unntak fra gjeldende adopsjonslov om at adopsjon, og dermed foreldreskap, bare kan gjennomføres med samtykke fra forelder med foreldreansvar. Forslaget går ut på at et foreldreskap skal kunne etableres selv om far med foreldreansvar ikke samtykker. Ikke bare tidligere ektefeller og registrerte partnere kan få etablert foreldreskap til barnet, men også tidligere samboere.

Samboere har i dag ikke adgang til stebarnadopsjon etter adopsjonsloven. Departementet foreslår for disse aktuelle sakene at adgangen til å etablere foreldreskap etter dødsfall og samlivsbrudd også gjelder for

Barne-, ungdoms- og familieetaten
Region nord

tidligere samboere. Det stilles ikke krav til samboerforholdets eksistens og varighet, bare det at det har vært et samliv. Det foreslås imidlertid ingen generell adgang for samboere til å stebarnadoptere hverandres barn.

Rettsvirkningen av foreldreskapet foreslås å inntre fra vedtakstidspunktet.

Etter gjeldende adopsjonslov skal barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse om adopsjonsbevilling skal gis. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Barnets samtykke må innhentes dersom barnet er over 12 år. Den som er under 18 år kan ikke adopteres uten samtykke fra den eller dem som har foreldreansvaret. Foreldrenes samtykke kan ikke gis før to måneder etter at barnet er født. Far eller mor som ikke har del i foreldreansvaret, skal så vidt mulig få uttale seg før vedtak blir gjort. Spørsmål om farskap og foreldreansvar, må derfor være avklart før søknad om adopsjon kan avgjøres. Departementet legger til grunn at i de fleste sakene vil ikke surrogatmor ha del i foreldreansvaret. Dersom dette er tilfelle vil et samtykke fra henne ikke være et absolutt vilkår for å kunne gjennomføre en adopsjon. Surrogatmor skal imidlertid "så vidt mulig få uttale" seg til spørsmålet.

Enkelte familier har levd i den tro at barnet har en juridisk tilhørighet til begge sine omsorgspersoner, for eksempel som følge av råd og veiledning fra offentlige myndigheter som i ettertid har vist seg å være feil. Den midlertidige loven vil kunne løse dette, og vil omfatte både tilfeller der den ene av de to som inngikk avtalen med surrogatmor er juridisk far til barnet, men er død, og tilfeller der partene har flyttet fra hverandre.

Det er flere hensyn som gjør seg gjeldende ved utforming av en midlertidig lov. Barna, omsorgsforeldrene og surrogatmor (og eventuelt hennes ektemann) kan ha ulike interesser som helt eller delvis er beskyttet av menneskerettighetene som er en del av norsk rett. Omsorgsforeldre kan også ha ulike interesser, særlig etter skilsmisse eller samlivsbrudd. Forslaget bygger på en avveining av de ulike hensyn som gjør seg gjeldende, hvor hensynet til barnets beste er sentralt.

Den nye midlertidige loven vil være begrenset på flere måter. For det første gjelder den kun barn som allerede er i Norge og som er født av surrogatmor i utlandet. Det vil også gjelde en tidsfrist for å fremme søknad, og loven vil deretter oppheves. Det forutsettes videre at søker selv bidrar til å opplyse sakene i tråd med regelverket. Der for eksempel to omsorgspersoner er utpekt som far for ett og samme barn, men ingen av dem bidrar til å få avklart hvem som er barnets biologiske far, vil ikke kunne omfattes av den midlertidige loven.

Forslaget legger imidlertid en kraftig føring for vurderingen av barnets beste, i det det forutsetter at adopsjon kan gjennomføres uten samtykke fra juridisk forelder, og dermed mot dennes vilje. Det betyr at også ved en sterk konflikt mellom juridisk forelder og tidligere partner, kan etablering av foreldreskap gjennomføres. (Som i saker om adopsjon av et kjent barn, vil søkerens helse, økonomi, boligforhold, ikke få noen større betydning. Politiattest må innhentes, men også søkeresandel vil ha mindre betydning.)

Regionene i Bufetat gis vedtakskompetanse i disse sakene og regionkontoret vil da ha ansvar for at sakene er tilstrekkelig belyst før vedtak fattes.

Bufetat region nord støtter departementets ønske om å legge til rette for at nærmeste omsorgspersoner for barn født av surrogatmor i utlandet også blir barnets juridiske foreldre og vil komme med følgende kommentarer:

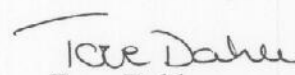
For at saken skal bli tilstrekkelig opplyst og for å innhente samtykke fra barnet må det føres samtaler med søker, barnets far og barnet. Bufetat vil som det gjøres i ordinære stebarnadopsjoner anmode kommunal barneverntjeneste om bistand for å opplyse saken. Utredning mot en av partenes vilje kan bli svært utfordrende og ressurskrevende. Etablering av tillit og samarbeid er avgjørende faktorer for å kartlegge situasjonen rundt barnets omsorgssituasjon. Bufetat region nord er bekymret for at dette vil gå ut over kvaliteten på sosialrapportene, noe som vil gjøre utredning og vurdering i disse sakene mer utfordrende.

Regionkontoret har ikke erfaring fra behandling av surrogatsaker og har ikke detaljkunnskap om surrogatiavtaler. Vi regner med at slike avtaler er ulike. Vi stiller spørsmål om surrogatiavtalene oftes inngås av begge av omsorgsforeldrene til barnet? Det kan tenkes at avtalen formelt skrives mellom far og surrogatmor. Dette kan da bli en barriere for enkeltøkere og hindre barnets sosiale mor å fremme søknad om å formalisere det juridiske foreldreskapet. Dette kan virke uheldig og mot hensikten om å sikre barnets juridiske situasjon.

Bufetat har i enkeltsaker erfart at den lokale barneverntjeneste ikke prioriterer arbeidet med å utarbeide sosialrapport når det er anmodet om bistand. Kommunene begrunner dette med at de er lavt bemannet og må prioritere akutt saker og saker med tidsfrister. De fleste kommuner, - spesielt store kommuner har organisert arbeidet slik at disse sakene fortløpende blir tatt. På grunn av at lovforslagets er tidsavgrenset kan Bufetat i noen få kommuner ha problemer med å innhente sosialrapport innen rimelig tid. Lovens gyldighetstid bør derfor ta høyde for å gjelde fram til alle søknader som er innkommet er behandlet selv om søknaden kommer inn mot slutten av lovens gyldighetstid.

Med hilsen

Hjørdis Øvergård
Avdelingsdirektør

Tove Dahle
Rådgiver

Bufetat

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Att: Morten Stephansen
Postboks 8113 Dep
0032 Oslo

Deres ref: Vår ref: 2012/52851-3 Arkivkode: 008 Dato: 18.05.2012

Høring - Forslag om midlertidig lov om etablering av foreldreskap i surrogatisaker - uttalelse fra region vest

Det vises til brev fra Bufdir av 11.04.12 vedlagt høringsbrev fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet av 29.03.12, med forslag om en midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn født av surrogatmor i utlandet. Saken er forelagt regionkontorene i Bufetat for uttalelse. Nedenfor følger uttalelse fra region vest.

Forankret i hensynet til barns beste fastslår norsk rett at den kvinne som føder barnet også skal regnes som barnets mor. Eggdonasjon er ikke lovlig. Det er i barneloven § 2 også lovforbud mot avtaler om å føde barn for en annen. Selv om lovforbudene i barneloven ikke er straffesanksjonert, oppfatter region vest det som i beste fall lite konsistent å innføre en særlov der slik handel gis rettsvirkninger som en adopsjon utenom adopsjonslovens alminnelige regler.

Det knytter seg samtidig usikkerhet til konsekvensene av en midlertidig overgangsordning, når en ikke vet hva den er en overgang til, eller ikke vet når overgangen til noe annet kommer. Det er også vanskelig å bestemme at en midlertidig særlov ikke skal danne presedens for det fremtidsrettede arbeidet departementet har annonsert. Et amnesti som denne loven vil uansett ha en signaleffekt. Når frist for å fremme søknad i lovutkastet i tillegg er satt såpass langt frem i tid som 1.januar 2014, er det lite realistisk å tenke at den ikke vil generere flere surrogatiavtaler enn det som ville vært tilfelle uten en slik særlov. Et svangerskap tar bare ni måneder. Forslaget vil i hvert fall ikke sette en effektiv stopper for nye saker. Generelle rettsregler om forholdet mellom barn og foreldre og adopsjon til barns beste, bør etter vårt syn følge lov om barn og foreldre og adopsjonsloven, og undergis en grundig og bred utredning fremfor noe som ligner en prøveordning.

Vi merker oss ellers at barn som er blitt til etter en surrogatiavtale, ved en slik særlov gis bedre muligheter til å få to juridiske foreldre enn andre barn som også kan ha behov for dette. Vi viser i denne sammenheng blant annet til at en samboer ikke under noen omstendigheter kan stebarnsadoptere ektefellens barn. Det samme gjelder skilt ektefelle. Begrunnelsen for forskjellsbehandlingen synes være at "Enkelte familier har levd i den tro at barnet har en juridisk tilhørighet til begge sine omsorgspersoner....."jf. punkt 4 andre avsnitt i

Barne-, ungdoms- og familieetaten

Region vest

Strandgt. 59

Postboks 6200

5893 Bergen

Telefon: 466 19 300

Telefaks: 55 90 28 18

www.bufetat.no

Organisasjonsnr:
986 129 146

region.vest@bufetat.no

høringsbrevet av 29.03.12. Slik rettsvillfarelse og forskjellsbehandling bør etter vårt syn ikke anerkjennes gjennom særlover med tilbakevirkende kraft.

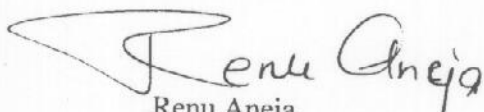
Siste års endringer i ekteskapslovgivningen har gjort barneretten mer kompleks ved at barn må forholde seg til ulike kombinasjoner av foreldre. Departementet peker i høringsbrevet på at assistert befruktning ved bruk av surrogatmor i utlandet omfatter en rekke ulike kombinasjoner av personer og kjønnsceller (14 typetilfeller). I tillegg til usikkerhet for barnet omkring biologisk opphav oppstår det i dette bildet også kompliserte juridiske problemstillinger. Departementet har i høringsbrevet pekt på problemstillinger inn mot foreldreskap, foreldreansvar, statsborgerskap, pass og immigrasjon. Region vest vil anta at en særlov og innføring av et nytt begrep/ rettsinstitutt (foreldreskap), og tilhørende nye regler neppe vil bidra til en mer oversiktlig rettstilstand. Slik vi oppfatter forslaget, er det ikke formelt (i navnet) tale om adopsjon, men om en ordning som kan minne om en slags "parental order", der rettsvirkningene er de samme som ved adopsjon, jf. pkt. 5.2 i høringsbrevet.

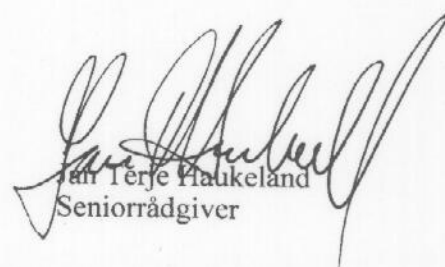
Hovedpoenget med forslaget til en midlertidig særlov inn mot departementets fremtidsrettede arbeid, er å sikre at sosiale foreldre også blir juridiske foreldre i noen situasjoner der dette ikke er mulig i dag.

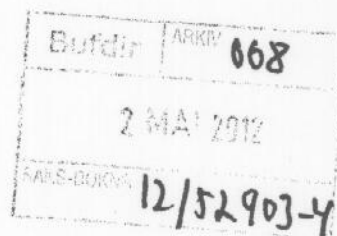
Etter lovutkastets § 2 første ledd kan en søker få etablert foreldreskap et barn der barnets far er død eller samlivet mellom barnets far og søker er oppløst. Region vest kan ikke se at hensynet til barnet tilsier behov for en særlov for surrogatisaker fra den tid der en sosial forelder ikke lenger skal bo sammen med barnet. Barnet har fortsatt en rettslig forelder som skal ivareta det slik som før bruddet. Også andre barn kan være i en situasjon med en forelder. Dersom barnets far er død og barnet står uten en forelder med foreldreansvar, kan foreldreansvaret tilstås andre personer i henhold til reglene i barnelovens §§ 38 og 63.

Dersom en særlov likevel blir vedtatt, bør det tydeligere fremgå av loven at den ikke er ment å åpne for at flere enn to sosiale foreldre kan etablere rettslig foreldreskap samtidig, eventuelt at den setter et tak for hvor mange rettslige foreldre et barn kan ha på samme tid. En særlov bør etter region vest sitt syn ikke anerkjenne avtaler mellom en surrogatmor og mer enn to sosiale foreldre for barnet. Det bør også tydelig fremgå at det ikke skal være mulig for andre å tre inn i surrogatiavtalen og dens muligheter for å få tilkjent rettslige bånd til barnet på et senere tidspunkt av barnets liv, dvs. kunne søke om foreldreskap dersom den opprinnelige kontraktsparten ikke gjorde det. Det bør gjerne også sies noe i loven eller forarbeidene om betydningen av økonomivederlag og andre betingelser i den avtalen de sosiale foreldrene har inngått med surrogatmor, eksempelvis betydningen av om sosial forelder har betalt fødende mor for å kunne ha foreldreansvaret alene, slik at det ikke skal være nødvendig å innhente samtykke fra henne.

Med hilsen

Renu Aneja
Avdelingsdirektør

Jan Terje Haukeland
Seniorrådgiver

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
v/Vårin Jarnæss
Postboks 8113 Dep
0032 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 2012/52992-2

Arkivkode: 008

Dato: 26.04.2012

Kommentarer til høringsbrev av 29. mars 2012

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), region sør, viser til Barne-, ungdoms og familiedirektoratets brev av 11. april 2012 med vedlagt høringsbrev av 29. mars 2012 fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vedrørende forslag om midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet.

Barne-, ungdoms- og familietaten (heretter Bufetat), region sør, har følgende kommentarer til høringsbrevet;

Bufetat, region sør, stiller seg først og fremst positive til den foreslåtte midlertidige loven, blant annet av hensyn til surrogatbarnas behov for to juridiske foreldre.

Det vises så til den foreslåtte lovens § 2, første ledd, der det følger at den som sammen med barnets far inngikk avtale med surrogatmor, kan søke om å etablere foreldreskap for barnet selv om (...) samlivet mellom barnets far og søker er oppløst. Det fremstår som noe uklart for oss om barnets tilknytning til sosial forelder (søker) skal tillegges vekt i vurderingen av slike adopsjonssøknader. Eksempelvis dersom samlivet mellom søker og biologisk far opphører umiddelbart etter returnering til Norge, vil det neppe ha utviklet seg noen nær foreldre-barn relasjon mellom barnet og søker. Barnets tilknytning til søker er, som kjent, et (av flere) vurderingsmoment ved søknader om innenlandsadopsjon. Dersom lovteksten skal forstås slik at sosial forelder kan søke adopsjon ved samlivsbrudd umiddelbart etter ankomst til Norge, anser vi en nærmere redegjørelse av dette som formålstjenlig.

Videre ønsker vi å påpeke viktigheten av klare føringer for registrering av saker etter den midlertidige loven, herunder at relasjonen til biologisk far ikke slettes selv om søker adopterer barnet alene samt at nytt meldeskjema utarbeides.

Med hilsen

Ellen Øiness Nadim (e.f)
regiondirektør

Gunn Helen Vårvik
Seksjonssjef

Barne-, ungdoms- og familieetaten

Region sør

Olav Trygvasons gate 4
Postboks 2403
3104 Tønsberg
Telefon: 466 18 000
Telefaks: 33 36 83 11

Saksbehandler:
Lill Beate Waale

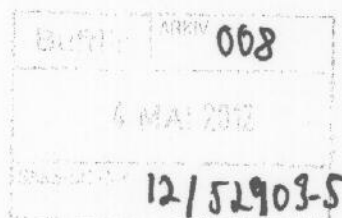
region.sor@bufetat.no

Organisasjonsnr:
986 129 197

www.bufetat.no

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Att. Morten Stephansen
Postboks 8113 Dep
0032 Oslo

Deres ref:

Vår ref: 2012/52869-3

Arkivkode: 008

Dato: 02.05.2012

Uttalelse fra Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), region øst – forslag om midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet.

Det vises til brev av 11. april 2012 fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet hvor det fremgår at direktoratet har mottatt på høring forslag om en midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet. Høringsfristen for regionen er satt til 03.mai 2012.

Nedenfor følger Bufetat, region øst, sine kommentarer til enkelte av problemstillingene høringsbrevet reiser.

Innledning:

Generelt bemerkes det at man ser behovet for en midlertidig lovregulering for å sikre rettighetene til de barna som berøres av lovforslaget. Hensynet til en mest mulig oversiktlig rettsstilling på adopsjonsområdet tilsier imidlertid at man innen rimelig tid bør få på plass en ny adopsjonslov.

Begrepet foreldreskap:

Foreldreskap er ikke en betegnelse som er benyttet i gjeldende adopsjonslov eller i barneloven. Det fremgår av § 2 i lovutkastet at ved etableringen av foreldreskap får barnet samme rettsstilling til dem begge som om det var deres felles barn. Slik vi forstår ordlyden i § 2 likestilles etablering av foreldreskap med adopsjon hva gjelder rettsvirkninger. Etter vår mening kunne dette kommet klarere frem i lovutkastet. I tillegg hadde det kanskje vært hensiktsmessig å klargjøre hvilke rettsvirkninger etableringen av foreldreskap vil få i forhold til statsborgerskap. Det vises i den forbindelse til at foreldreskap ikke er et begrep som benyttes i statsborgerloven.

Lovutkastet § 2 - unntaket fra adopsjonslovens § 7

Forslaget om å sette til side gjeldende adopsjonslov § 7 første ledd, synes fornuftig i det er barnets rettigheter som skal ivaretas. Den midlertidige loven synes blant annet å ha å ha tatt høyde for at det dessverre ikke alltid er slik at partene etter et samlivsbrudd evner å se barnets beste. Det vises i den forbindelse til at adopsjonslovens § 7 første ledd ellers kunne stå i veien for etablering av foreldreskap i tilfeller hvor dette vil være til barnets beste.

Barne-, ungdoms- og familieetaten Region øst

Pilestredet 27, 0164 Oslo
Postboks 7024 St. Olavs
plass
0130 Oslo
Telefon: 466 16 000
Telefaks: 22 20 01 04

Saksbehandler:
Erlend Pape Nordtorp
region.ost@bufetat.no.

Organisasjonsnr:
986 129 227

www.bufetat.no

Lovutkastet § 2 – unntaket fra adopsjonsloven § 5 a

At også samboere kan tilkjennes foreldreskap til barnet synes å være hensiktsmessig da sivilstand som samboer ikke vil kunne endres under de omstendigheter som loven regulerer. Slik høringsbrevet er formulert kan det imidlertid virke som at det heller ikke er et krav at søker og barnets juridiske far har vært samboere. Det vises i den forbindelse til at det «ikke stilles krav til samboerforholdets eksistens og varighet, bare at det har vært et samliv». Hva som legges i begrepet samliv fremstår etter dette som uklart. Er det for eksempel tilstrekkelig at søker og juridisk far har vært kjærester?

Lovutkastet § 2 – forholdet til barnets beste vurderingen

I høringsbrevet understrekes det at grunnvilkåret i adopsjonsloven § 2 om hensynet til barnets beste skal gjelde etter forslaget om midlertidig lov. Samtidig legges det til grunn at etablering av foreldreskap normalt vil være til barnets beste i de tilfellene hvor omsorgspersonen sammen med juridisk far har inngått avtale med surrogatmor og hvor omsorgspersonen har deltatt i barnets liv fra fødselen av. En slik presumsjon virker fornuftig. Under punkt 8, merknad til § 2, fremgår det imidlertid at «forslaget legger imidlertid en kraftig føring for vurderingen av barnets beste, i det det forutsettes at adopsjon kan gjennomføres uten samtykke fra juridisk forelder, og dermed mot dennes vilje. Det betyr at også ved en sterk konflikt mellom juridisk forelder og tidligere partner, kan etablering av foreldreskap gjennomføres». Ovennevnte passus fremstår etter vår vurdering som noe uklar. Hvordan legges det en kraftig føring på barnets beste vurderingen fordi foreldreskap kan etableres selv ved sterke konflikter mellom juridisk forelder og tidligere parter? Menes det med dette at etablering av foreldreskap normalt vil være det beste også i disse tilfellene? I så fall bør dette presiseres. Det kunne også i større grad vært problematisert hva som menes med «deltatt i barnets liv fra fødselen av». Stilles det for eksempel krav om omfang og hyppighet av samværet for at man kan sies å ha deltatt i barnets liv?

Lovutkastet § 2- innhenting av politiattest

I høringsbrevet fremgår det at «politiattest må innhentes, men også søkers vandel vil ha mindre betydning». Formuleringen om at søkers vandel vil ha mindre betydning bør etter vår mening modereres. Det vises i den forbindelse til at alvorlige anmerkninger på vandelen, for eksempel knyttet til overgrep mot barn, vil måtte tillegges vekt ved vurderingen av om foreldreskap skal etableres, jf. adopsjonslovens § 2.

Lovutkastet § 3 – forholdet til internasjonal privatrett

Det fremgår av lovutkastet at etablering av foreldreskap etter denne loven kan avgjøres i Norge dersom søker har bopel i Norge og barnet oppholder seg i Norge. Er det vurdert hvilke rettsvirkninger etableringen av foreldreskap vil ha i utlandet?

Med hilsen

Aase M. Kopperud
Avdelingsdirektør

Erlend Pape Nordtorp
seksjonssjef